

DAGSINS MEINING

Børn illa viðfarin

Tað tykist, sum eingin endi er á teimum ræðuleikum, sum amerikanska hersetingarvaldið fremur í Irak. Seinastu tíðindi snúgva seg um børn í fongslum. Tað er vorðið próvað, at meira enn hundrað børn sita føst í amerikanskum hernaðarfongslum í Irak. Børnini eru tikin í sambandi við, at amerikanskir hermenn hava rannsakað húsini hjá foreldrum teirra, sum ivaleyst hava verið undir einumhvørjum illgruna. Tað er eisini vorðið prógvað, at børnini eru pind og illa viðfarin.

Nú eru vit eftirhondini so von við tíðindi um ræðuleikar í kríggi, at vandi er fyri, at vit venja okkum við hesi ræðuleikatíðindi. Men hesi tíðindi um børnini í irakskum fongslum er kortini mest sum ov mikið. Hvussu ber tað til, at heim-sins leiðandi stórveldi, sum eftir hvat forseti tess sjálvur sigur, er í Irak fyri at tryggja demokratið, ber seg soleiðis at? Hvat eru tað fyri mekanismur, sum gera, at hermenn bera seg soleiðis at móti sínum medmenniskjum - í hesum føri børnum? Hví góðtekur almenningurin í USA hetta? Hví góðtaka tey sameindu hjá USA hesi ólíkindi? Hvussu leingi skulu hetta óskil og hesin harðskapur halda fram?

Tað er tíverri einki eindomi, at børn verða revsað fyri misbrot, sum foreldur teirra hava framt ella eru illtonkt fyri at hava framt. Tað er tíverri heldur ikki óvnaligt, at børn verða revsað og forfylgd bert tí at tey eru børn av foreldrum, sum av einihvørji orsök hava borið seg soleiðis at, at samfelagið ikki vil kennast við tey. Tað er óneyðugt at nevna dømi í nýggjari tíð í Europa og í USA. Sama ger, einki kristið, framkomið, humant og demokratiskt samfelag kann góðtaka, at børn verða fongslað og tortorerað. Hetta er heilt uttan mun til, hvat foreldur teirra møguliga hava gjørt ella ikki hava gjørt. So skjótt hesi ræðuligu tíðindi at mótmæla hjá USA. Hetta er líka so sjálvsagt, sum tað tænr Noregi til æru. Hvat ger danska stjórnir? Hvat ger ES? Hvat ger Føroya lands-stýri, munnu mong spyrja í hesum døgum.

	
Sosialurin	

Sosialurin	
Stovnaður: 1927	
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller	
jan@sosialurin.fo	
Blaðstjóri: Eirikur Lindenskov	
eirikur@sosialurin.fo	
Figgjarleiðari: Jákup Mørk	
jakup@sosialurin.fo	
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo	
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo	
Durita Simonsen durita@sosialurin.fo	
Gudny Langgaard gudny@sosialurin.fo	
Finnbjörg Nattestad	
finnbjorg@sosialurin.fo	

Haruloyvi fyri at fara til útróðrar – Hvat verður tað næsta?

Johannes Hansen

Tað visir seg, at hvørja ferð fiskiskapur, fiskidagatal og hvussu stórar nøgdir, ið kunnu fiskast o.a. verður umrøtt, so verða smábátar-nir onkursvegna altið drig-nir upp í málið. Tað hevur verið nevnt eitt tal uppá umleið 800 smábátar, eisini kallaðir frikadellufiskarar, ið eru inni í fiskiskapinum. Hvussu nógvir av hesum 800 bátunum driva útróður, so tað munar, er ilt at siga. Nakrir eru, sum gera eitt sindur meira við tað enn aðrir og kanska avreiða eitt sindur, men hvussu nógvir eru teir, ið kanska ongantið avreiða, ella bert hendinga ferð, slíkir, ið stórt sæð bert fiska til húsrúk? Eg rokni við, at tað er nógv tann størra helvtin. Tí er tað ør-kymlandi fyri smábátaeig-ararnar altið at verða drig-nir upp í málið, tí sjálvsagt føla teir á sær, at teir eru undir mistanka fyri at vera til ampa fyri fiskastovnar-nar, tí at verja fiskastovnar-

nar er jú tað, tað heila gongur út uppá.

Ein av frøðingunum, Óli Samrø, úttalaði seg í út-varpinum eftir kjakið 22/06 ímillum Petur Steingrund og Jón Kjartanson, og nevndi, at smábátarnir áttu at verið tiknir úr fiskidaga-skipanini, nakað, ið Bjørn Kalsø og aðrir undan hon-um eisini hava verið inni á, og koyrdir í eina ella aðra skipan, ið líkist tí, ið er fyri haruskjóting.

At taka smábátarnar úr fiskidagaskipanini taki eg fult undir við, og lat so teir fiska, sum vilja fiska. Tað hevði lætt nógv um hjá teimum, ið umsita fiski-loyvini, og eisini teimum, ið hava rætt til at fáa tey. Er veður og streymur til vildar kunnu menn fara til út-róðrar og kanska avreiða eitt sindur, um teir hava fiskað meira, enn brúk er fyri at taka við til hús, uttan at hugsa um fiskiloyvi.

Fyri at koma aftur til haruloyvið hjá Óla Samrø má eg viðganga, at eg hevði

ilt við at skilja tað, annað enn sum biligt skemt, og óivað nógvir við mær. Tosar man um loyvi til at skjóta haru, so kostar tað pening, og tað rættiliga nógvan eisini, harafturat er man avmarkaður til tann hagan, man hevur keypt.

Meinar Óli Samrø, at eigarnir av smábátunum kortini skulu keypa sær fiskirættindi, kanska í ein-um fiskidagabanka? Fiski-dagabanki hevur fyrr verið uppi og vent, men kanska hann er ætlaður øðrum bólkum? Og siðani verða avmarkaður til eitt ávist pláss, **líka sum við haru-haganum. Hvør skal taka sær av vaktarhaldinum?** Fær tú loyvi at fara til út-róðrar t.d. Norð ímillum Grynnur, og dittar tær suður á Riv, kanst tú so vænta at blíva tikin og fáa bót, líka sum sunnudags-fiskarin, ið nevndur varð í **Dimmaletting** týsdagin 29. Juni, eitt satt bragd má sigast? Um so er, er skipan-in betri í verandi líki. Hevur

tú ein bát, ið er tilmeldaður áðrenn 01/01/95 minnist meg rætt, so hevur tú rætt til eitt fiskiloyvi uttan at gjalda fyri tað. At fara til útróðrar og fiska til húsíð – fyrst og fremst – og eisini avreiða, um nakað er at avreiða, er aldargomul føroysk ment-an, sum útróðrarmaðurin ikki hevur goldið fyri fyrr, men sambært Óla Samrø »skal der andre boller på suppen« fyri smábátaeigar-arnar.

Er tað so, at eg havi misskilt Óla Samrø, hevði tað verið gott, um hann greiddi almenninginum nærri frá, hvat hann meinti við, tá hann segði, at smá-bátaeigarar skuldu komið undir eina skipan, ið líkist tí fyri haruskjóting.

Nei Ingi, tær nýtist ikki at vaska tinar hendur fyri Føroya fólki í sambandi við hendingina á Heilbrigdin-um tann 5. januar 1997.

Undirritaða veit fullvæl hvat hendi hendan dag, tí hendingin tann 2. januar 1997 koyrði eg Kenneth á Heilbrigdið, ikki tí hann hevði »drukkið mjólk«, sum Ingi Mohr so forhánsliga tosar um, men tí hann hevði tørv á hjálp, sum so nógv onnur í samfelag okk-ara.

Eg helt at eg læt hann í

að mær, skuldi verið tað, at vit øll skulu hava tað gott. Er ongin av kommunufor-monnum so mikið at sær komin, at hann kundi t.d. kallað til ein fund og vita hvat fólkið hevur at siga. Eitt er ungdomurin í oynni – einasta, vit hava at bjóða teimum um veturin, er ein øl og ein spruttflaska. Tað máttu tit verið so frægir í felagsskapi at kunna farið undir arbeiðið við ítróttar-høllini. Tað standa jú seks milliónir í stuði klárar til brúks. Tað er bæði synd og skomm, at vit skulu vera slíkir eftirbátar. Og kunnu tit ikki fáa hetta frá hond-ini, so havi eg eini ráð til

tykkum: Vælsignaðir, latið vera við at stilla upp aftur til valið í heyst, og latið friskar kreftir koma framat, tí tað sær út fyri mær sum summi av tykkum hugsa sum Nólsoyar Páll segði so skilagott í Fuglakvæðinum: Vertin á hvat annar fær. Eg skal nøra at mær.

Og løgtingsmenninir báðir, tykkara uppgáva er at arbeiða fyri alla oynna. Tað er jú tað, tit eru valdir til. So takið hendurnar saman og leggi tit brots, fólkinum í oynni til heiðurs. Arbeiða tit saman, so er óætlað hvat tit kunnu draga til oynna.

Lýsingar	
Freistir:	Tekstlýsingar Størrí lýsingar Lýsingartorgið Heilsanir
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10
Fríggjadagsblaðið	Hós. kl. 10
Leygardagsblaðið	Fri. kl. 10
Størrí lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettú freistir.	
Framhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.	
Stødd:	
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarar er 4mm.	

Innsent tilfar
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðsl-an ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.

Aftursvar til Inga Mohr

Herborg Joensen

Tórshavn, 1. juli 2004

Ingi Mohr roynir at skava út yvir veruleikan.

Nógv mundu ógvast við tá leiðarin á Heilbrigdinum Ingi Mohr tann 30. juli 2004 í útvarpinum royndi at skava útyvir, at hægstu læknaligu myndugleikar í ríkinum hava staðfest, at tað var starvsfólkið á Heil-brigdinum, sum hevði á-byrgdina av, at systirsonur min Kenneth doyði á stovn-inum sunnudagin tann 05. januar 1997 bert 19 ára gamal.

Skilir Ingi Mohr veruliga ikki, at tað er stovnurin, sum er beinleiðis orsøkin til at Kenneth doyði?

Hvat hendi á Heilbrigd-inum tann 05. januar 1997?

Nei Ingi, tær nýtist ikki at vaska tinar hendur fyri Føroya fólki í sambandi við hendingina á Heilbrigdin-um tann 5. januar 1997.

Undirritaða veit fullvæl hvat hendi hendan dag, tí hendingin tann 2. januar 1997 koyrði eg Kenneth á Heilbrigdið, ikki tí hann hevði »drukkið mjólk«,

sum Ingi Mohr so forhánsliga tosar um, men tí hann hevði tørv á hjálp, sum so nógv onnur í samfelag okk-ara.

Eg helt at eg læt hann í

varðveitslu hjá fakliga út-búnum fólki við ábyrgdar-kenslu, men har fór eg fullkomuliga skeiv.

Tað er ein veruleiki, at Kenneth ikki var nakar garvaður narkomanur, men kortini varð hann við-gjördur sum slíkur, tí hann fekk ein yvirdosis sum tók lívið av honum.

Ingi Mohr segði í út-varpinum, at Heilbrigdið hevur lækna 24 tímar í samdøgrinum, men her lýgur Ingi, tí Kenneth varð yvirdoseraður uml. kl. 24.00 tann 4. januar og starvsfólkið, sum var á vakt henda kvöldið til morgunin eftir, kunnu ikki hava fylgt vælv við, tí kl. 11.00 sunnudagin tann 5. januar funnu tey útav, at hann var deyður. Hvat fyri 24 tímar læknavakt snakkar Ingi Mohr um?

Líkkanningarnar vistu, at hann var deyður uml. kl. 05.30, t.v.s. at hann hevði ligið uttan uppsýn í nógvar tímar.

Eg ringdi sjálv til Heil-brigdið 3 ferðir leygar-kvöldið tann 4. januar, síðstu ferð var eftir mid-nátt, har eg tosaði við vakt-ina.

Eg spurdi vaktina eftir Kenneth og eg minnist orðarætt, at vaktin segði við meg, at *»nú kann eg lova tær, at hann s ​​vevur eftir tann dosis, sum hann hevur fingið«*.

Eg helt at eg læt hann í

VIÐMERKINGAR

Aftursvar til Inga Mohr

Herborg Joensen

Tórshavn, 1. juli 2004

Ingi Mohr roynir at skava út yvir veruleikan.

Nógv mundu ógvast við tá leiðarin á Heilbrigdinum Ingi Mohr tann 30. juli 2004 í útvarpinum royndi at skava útyvir, at hægstu læknaligu myndugleikar í ríkinum hava staðfest, at tað var starvsfólkið á Heil-brigdinum, sum hevði á-byrgdina av, at systirsonur min Kenneth doyði á stovn-inum sunnudagin tann 05. januar 1997 bert 19 ára gamal.

Hvat hendi á Heilbrigd-inum tann 05. januar 1997?

Nei Ingi, tær nýtist ikki at vaska tinar hendur fyri Føroya fólki í sambandi við hendingina á Heilbrigdin-um tann 5. januar 1997.

Undirritaða veit fullvæl hvat hendi hendan dag, tí hendingin tann 2. januar 1997 koyrði eg Kenneth á Heilbrigdið, ikki tí hann hevði »drukkið mjólk«,

sum Ingi Mohr so forhánsliga tosar um, men tí hann hevði tørv á hjálp, sum so nógv onnur í samfelag okk-ara.

Eg helt at eg læt hann í

varðveitslu hjá fakliga út-búnum fólki við ábyrgdar-kenslu, men har fór eg fullkomuliga skeiv.

Tað er ein veruleiki, at Kenneth ikki var nakar garvaður narkomanur, men kortini varð hann við-gjördur sum slíkur, tí hann fekk ein yvirdosis sum tók lívið av honum.

Ingi Mohr segði í út-varpinum, at Heilbrigdið hevur lækna 24 tímar í samdøgrinum, men her lýgur Ingi, tí Kenneth varð yvirdoseraður uml. kl. 24.00 tann 4. januar og starvsfólkið, sum var á vakt henda kvöldið til morgunin eftir, kunnu ikki hava fylgt vælv við, tí kl. 11.00 sunnudagin tann 5. januar funnu tey útav, at hann var deyður. Hvat fyri 24 tímar læknavakt snakkar Ingi Mohr um?

Líkkanningarnar vistu, at hann var deyður uml. kl. 05.30, t.v.s. at hann hevði ligið uttan uppsýn í nógvar tímar.

Eg ringdi sjálv til Heil-brigdið 3 ferðir leygar-kvöldið tann 4. januar, síðstu ferð var eftir mid-nátt, har eg tosaði við vakt-ina.

leiðarin á stovninum, held-ur enn at viðurekna trupulleikarnar, fer út al-ment við úttalilsum, hvørs endamáл uttan iva eru at hevna seg inn á tey, sum ditta sær at finnast at teim-um mannagongdum, sum Ingi Mohr hevur høvuðs-ábyrgdina av.

Ingi Mohr, fyri meg kemur tað ikki óvart, at tú tykist at virða tey deyðu og teirra avvarðandi so lítið, tí eg kenni titt lyndi.

Kann ein stovnur virka við einari leiðslu, sum ikki visir virðing fyri teimum persónum, sum leita sær hjálp á stovnin-um?

Høvuðsfyrirteytin fyri at ein stovnur kann virka nóg væl er, at leiðslan hevur virðing fyri tí arbeiði sum gerast skal, og dugur at visa opinleika og viðurkenning fyri teimum mistøkum, sum gjørð verða, heldur enn at royna at fjala hesi mistøk.

Úttalislini hjá Inga Mohr í útvarpinum benda ikki júst á, at hann hevur teir eginleikar sum skulu til fyri at kunna viðurkenna, at hann og tann stovnur hann hevur ábyrgdina av, eisini kunnu gera mistøk ja so stórt mistøk, at persónur, sum er komin á heimið til viðgerðar ikki kemur liv-andi út aftur frá stovninum.

Tað er tí ikki júst tekin um professionella viðgerð, og enn minni er talan um professionella leiðslu, tá

Ein onnur stórbroyting sum er í ferð við at henda, er kommunusamanlegging-in. Við einum valdømi slepst undan, at ein komm-una liggur í fleiri valdom-um, so sum støðan er í dag. Høvusætlanin við stórum kommunum var jú at gera tær førar fyri at átaka sær alt fleiri uppgávur, sum í dag liggja hjá landsstýrin-um. Hetta krevur eisini at kommunurnar hava eitt nóg stórt fólkgarundarlag.

Føroyar hava ein politisk-an trupuleika av, at so fáar kvinnur eru í politikki.

Kvinnurnar hovdu ivaleyst betri møguleikar í einum samlaðum valdømi. Annað er, at vilja flokkarnir veru-liga hesum skeivleika til lívs, ber eisini væl til at broyta uppstillingarháttin.

Grønland hevur roynt skipanina við einum val-dømi í nøkur ár. Grundgev-ingin hjá teimum fyri at

Lóg um marknaðar-føring – hvat er tað fyri nakað?

Petur í Gong

Brúkarasamtakið

Brúkarasamtakið hevur sett sær fyri at taka sam-gonguna uppá orðið, og fáa sett í gildi eina lóg um marknaðarføring. Blandið nú ikki saman við forngripin "Lov om køb" frá 1906.

Men hvat er henda marknaðarføringarlógin fyri nakað, og hvat kann hon brúkast til?

Lógir av tiliklum slagi leggja vanliga út við, ikki at loyva marknaðar-føring, ið stríður ímóti góðum handilssiði mill-um vinnufyritøkur, ella er órimulig yvirfyri brúkara, ella sum á annan hátt stríður ímóti góðum marknaðarfør-ingarsíði. Viðari kann setast sum krav, at eing-in niðurgerð ella munur skal gerast á fólki, og at greitt skal framganga, at talan er um marknaðar-føring. Her hava vit nakrar sera umfatandi og grundleggandi treyt-ir, og skuldu vit tí ikki havt fyri neyðini at gjørt meira við lógina. Brot á fylgandi greinar í lógini høvdu eisini verið brot á hesar fyrstu treytimar.

Men hetta hevði verið ov trupult at fingist við. Tí er eisini neyðugt at hyggja eftir kendum støðum, ið kunnu íkoma, og ikki kunnu góðtakast. Eg kann nevna tvey dømi, ið hava elvt til øsing summa staðni í seinastuni. Røð-arin á Ólavsóku roynur at selja okkum máling.

Bilhandlarin letur ókeypis motorsúkklu við tí nýggja bilinum. Um vit hyggja at lógum um marknaðarføring í grannalondum okkara, eru bæði hesi dømi brot á nærri útpeikaði øki í lógnum, og høvdu tí helst ikki komi fyri. Sostatt er skilagott at peika ávis øki út, fyri lættari at kunna átala og steðga óhepnari markn-aðarføring.

Sum dømi um hesi nærri útpeikaðu øki kunnu millum annað nevast tilætlað villleið-ing, uppravar uppá ikki umbidnar vørur ella tænastur, hóprøv gjøg-num teldupost, SMS ella telefax, prismeiking (nú undir kunngerð frá

Kappingarráðnum) og mangt annað. Alt eftir, hvat kann tykast at vera rimiligt í okkara samfe-lag, og hvat rørist í fólk-inum. Tað nýtist sjálv-sagt ikki at vera tað sama, sum í grannalond-unum.

Eitt heilt annað øki, ið aðrastaðni verður um-fatað av lógum um marknaðarføring, er vinnuloyndarmál. Neyð-ugt er oftani at geva t.d. handverkarum tekn-ingar, ið helst ikki skulu berast viðari. Hugsi ikki sum er, at nakað forðar fyri at seta hesar tekn-ingar beint í bløðini. Við lóg um marknaðarføring nýtist hetta ikki at vera loyvt longur. Alt innlit, ið er fingið frá einum virki, má sostætt ikki berast viðari, ella endur-gerast. Líkamikið um tú ert í starvi hjá virkinum, um tú sjálvstøðugt ar-beiðir fyri virkið, ella kanska av ørøttum hevur fingið hetta innlit.

Við lóg um markn-aðarføring fáast skipaði viðurskifti. Fyri allar-flestu virkir og handlar fær hetta sum so ongan týdning, tá hesi longu fylgja vanligum fólka-skikkii. Men við einari lóg um marknaðarføring kunnu vit lúka spilluna burtur soleiðis, at brúk-arin verður vardur fyri teimum minni hepu marknaðarføringartiltok unum. Hampa handils-fólk verða tá ikki noydd at fara útum síni egnu mørk, bert fyri at fylgja við hinum. Ein lóg um marknaðarføring ger karmarnar eins fyri øll, og má tað sigast einans at vera til gagns fyri allar partar, veitara sum keypara.

Enn sum áður skal navn skal vera undir øllum innsendum greinum – annars verða tær ikki prentaðar. Harnaest tilskila vit okkum rætt til at ikki at taka við tilfar, sum eisini er sent øðrum bløðum ella hevur verið prentað aðrastaðni.